

Examen HAVO 2007

tijdvak 1
woensdag 16 mei
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 22 vragen en een samenvattingsopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Ape, nut, Mies

- 1p 1 Hoe kan de tekst 'Ape, nut, Mies' als tekstsoort het beste getypeerd worden?
- A een activerende tekst met betogende elementen
 - B een beschouwende tekst met uiteenzettende elementen
 - C een betogende tekst met uiteenzettende elementen
 - D een uiteenzettende tekst met amuserende elementen

De eerste alinea van een tekst kan onder andere de volgende functies hebben:

- 1 het vermelden van de directe aanleiding voor het schrijven van het artikel
- 2 het aanduiden van de probleemstelling
- 3 het uitspreken van een verwachting

- 1p 2 Welke functies heeft de eerste alinea van de tekst 'Ape, nut, Mies'?
- A 1 en 2
 - B 1 en 3
 - C 2 en 3
 - D 1, 2 en 3

"Europa is daardoor met een gigantisch praktisch probleem opgezadeld." (regels 4-6)

- 1p 3 Wat is de kern van dat probleem?
- A De informatie-uitwisseling verloopt moeizaam.
 - B De rechten van de kleine talen lopen gevaar.
 - C Handel en industrie gaan achteruit.
 - D Kunst en cultuur verloederen.

- 1p 4 Welke van onderstaande zinnen geeft het beste de kern weer van de bezwaren die tegenstanders blijkens alinea 2 en 3 aanvoeren tegen het standpunt uit de tekst?
- A De eigen taal heeft een grote historische waarde.
 - B De eigen taal heeft voor de gebruiker een sterke gevoelswaarde.
 - C De eigen taal is onmisbaar in de alledaagse communicatie.
 - D De eigen taal roept gevoelens van nationale trots op.

"Maar evenmin als een muntsoort heeft een taal een eigen intrinsieke waarde" (regels 23-24)

- 1p 5 Waarom zou taal geen 'intrinsieke waarde' hebben?
- A Omdat de waarde ervan niet te bepalen is.
 - B Omdat het om iets abstracts gaat.
 - C Omdat het om iets gevoelsmatig gaat.
 - D Omdat het slechts om een hulpmiddel gaat.

Om de functies van alinea's aan te duiden worden onder andere de volgende functiewoorden gebruikt:

argument, conclusie, definitie, gevolg, oorzaak, stelling, verklaring, vermoeden, voorwaarde en weerlegging.

Binnen het tekstgedeelte van alinea 4 tot en met 7 heeft elke alinea een eigen functie ten opzichte van de overige alinea's van dit tekstdeel.

- 1p **6** Welke functie heeft alinea 4? Kies één van bovenstaande functiewoorden.
- 1p **7** Welke functie heeft alinea 5? Kies één van bovenstaande functiewoorden.
- 1p **8** Welke functie heeft alinea 6? Kies één van bovenstaande functiewoorden.
- 1p **9** Welke functie heeft alinea 7? Kies één van bovenstaande functiewoorden.

“Het vervangen van tal van ‘kleine’ talen in Europa door een of meer intra-Europese communicatietalen of ‘linguae francae’ biedt enorme voordelen.”
(regels 46-50)

- 1p **10** Met welke soort van argumentatie wordt deze bewering onderbouwd?
Argumentatie op grond van
- A feiten.
 - B gevolgen.
 - C intuïtie.
 - D nut.

In de tekst ‘Ape, nut, Mies’ wordt het vermoeden geuit dat rond 2040 in Europa één gemeenschappelijke communicatietaal gebruikt zal worden.

- 2p **11** Welke twee ontwikkelingsstadia kunnen daarbij worden voorspeld ten aanzien van het Nederlands?

Stel je een toekomst voor waarin Nederland als staatkundige eenheid nog wel bestaat, maar waar de voertaal het intra-Europees is.

- 1p **12** Welk effect met betrekking tot literatuur en toneel zal dan optreden, gelet op alinea 14?
- A Buitenlandse schrijvers zullen makkelijker integreren in het circuit van literatuur en toneel uit Nederland.
 - B De buitenlandse invloed op de kwaliteit van literatuur en toneel uit Nederland zal gering zijn.
 - C Literatuur en toneel uit Nederland zullen in het buitenland mogelijk minder commercieel succes hebben.
 - D Naam en faam van literatuur en toneel uit Nederland zullen in het buitenland waarschijnlijk groter worden.

Niet alle lezers zullen het met het beweerde in alinea 16 eens zijn.

- 1p **13** Welk bezwaar zouden zij tegen de redenering in deze alinea kunnen maken?
- A De bewijslast wordt ontdoken.
 - B Er wordt een overhaaste conclusie getrokken.
 - C Er wordt een twijfelachtige vergelijking gemaakt.
 - D Het standpunt van de tegenstanders wordt vertekend.

- 1p **14** Hoe kan het slot van de tekst 'Ape, nut, Mies' getypeerd worden?
- A** De schrijver geeft nog een laatste argument om de lezer te overtuigen.
 - B** De schrijver rondt af door zijn standpunt nog eens samen te vatten.
 - C** De schrijver sluit af met een aanbeveling aan de politiek verantwoordelijken.
 - D** De schrijver trekt een slotconclusie, passend bij het geheel van de tekst.

Een tekst kan zowel naar de inhoud als naar de argumentatiestructuur worden opgesplitst in verschillende onderdelen.

Gelet op de **inhoud** kan de tekst 'Ape, nut, Mies' worden onderverdeeld in een drietal delen die van de volgende kopjes kunnen worden voorzien:

deel 1: Landoverstijgende taal ideaal

deel 2: Denkbare stadia in ontwikkeling naar gemeenschappelijke taal

deel 3: Bezwaren tegen verlies op het vlak van eigenheid en kunst.

- 1p **15** Bij welke alinea begint deel 2?

- 1p **16** Bij welke alinea begint deel 3?

Gelet op de **argumentatiestructuur** kan de tekst 'Ape, nut, Mies' worden onderverdeeld in enkele delen die achtereenvolgens als volgt kunnen worden getypeerd:

deel 1: probleemstelling en standpuntbepaling

deel 2: standpunten van andersdenkenden en weerlegging ervan

deel 3: herhaling standpunt en argumentatie.

- 1p **17** Bij welke alinea begint deel 2?

- 1p **18** Bij welke alinea begint deel 3?

- 1p **19** Welke van de onderstaande zinnen geeft de hoofdgedachte van de tekst 'Ape, nut, Mies' het beste weer?

- A** De ontwikkeling naar één Europese communicatietaal ten koste van de kleine Europese talen is een logische en toe te juichen ontwikkeling.
- B** Gelijkberechtiging van de kleine Europese talen op bestuurlijk niveau leidt tot inefficiënte communicatie binnen de vergrote Europese Unie.
- C** Het uiteindelijk uitsterven van de kleine Europese talen ten gunste van één of enkele Europese communicatietalen is onvermijdelijk.
- D** Het verdwijnen van het Nederlands ten gunste van één Europese communicatietaal zal toekomstige schrijvers groot succes brengen.

tekstfragment 1

(1) Mensen geven hun oorspronkelijke taal op omdat ze zich ergens anders willen vestigen en een nieuw bestaan hopen te vinden. Of ze gaan hun oorspronkelijke taal verwaarlozen omdat op school, in de ambtenarij en in de rechtspraak een andere taal in zwang is en hun eigen taal met misprijzen wordt bejegend. Of de overheid legt hun een taal op. Er is dus altijd meer aan de hand dan zomaar een verschuiving, een afstand nemen van de oorspronkelijke taal omdat een andere taal mooier zou zijn.

(2) Een taal is in de loop van tientallen, honderden, soms duizenden jaren voortgekomen uit de collectieve creativiteit van mensen. De verdwijning van een taal vormt dan ook een onherstelbaar cultuurverlies. Het spreekt dus vanzelf dat een taal die in onbruik dreigt te geraken, op elke mogelijke wijze moet worden vastgelegd en beschreven. Dat is bij uitstek de taak van linguïsten. Toen in 1992 door enkele vooraanstaande taalkundigen een programma werd opgesteld om bedreigde talen vast te leggen, klonk daarin tevens het streven door om deze in stand te houden. Destijds al werden er bij dit streven kritische kanttekeningen geplaatst, want soms is een taalgemeenschap gewoon te klein om te kunnen voortbestaan en moeten de leden wel een grote taal leren om te overleven.

(naar: Abram de Swaan, uit: *NRC Handelsblad*, 19 januari 2004)

- 1p 20 Welke van de volgende beweringen is juist?
- A De schrijver van de tekst 'Ape, nut, Mies' en die van het tekstfragment menen beiden dat een taal die dreigt te verdwijnen moet worden vastgelegd en beschreven.
 - B De schrijver van de tekst 'Ape, nut, Mies' en die van het tekstfragment menen beiden dat het Nederlands op den duur wellicht helemaal niet meer gesproken zal worden.
 - C De schrijver van de tekst 'Ape, nut, Mies' en die van het tekstfragment menen beiden dat mensen bereid zijn vrijwillig afstand te doen van hun oorspronkelijke taal, mits ze daar het nut van inzien.

"De verdwijning van een taal vormt dan ook een onherstelbaar cultuurverlies."
(zie alinea 2 van tekstfragment 1).

- 3p 21 Wat is het standpunt van Hans van den Bergh over de mogelijke verdwijning van de Nederlandse taal, gelet op alinea 15 en 16 van de tekst 'Ape, nut, Mies?' Licht zijn standpunt toe met een door hem gebruikt argument. Gebruik maximaal 25 woorden.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

tekstfragment 2

In het complexe proces dat taalvorming is, zie ik een opvallende wisselwerking tussen cultuur en taal. Een cultuur vormt een taal, maar wordt er ook door gevormd. Volgens mij is die band tussen taal en cultuur, en dan bedoel ik cultuur in alle breedte: van eetgewoonten tot literaire kunst, zo sterk, dat er geen taal bestaat zonder cultuur en andersom geen cultuur zonder taal. De taal is het cement, bindmiddel en samenvoegsel van een cultuur. Valt de taal weg dan hebben we te maken met een culturele identiteitscrisis.

(uit: Debatpagina Internet, bijdrage Arjan Oosterwijk)

Zowel in de tekst 'Ape, nut, Mies' als in tekstfragment 2 komt naar voren wat de eventuele gevolgen zijn voor de cultuur als de taal weg zou vallen.

- 3p **22** In welk opzicht verschillen beide standpunten van elkaar?
Gebruik maximaal 40 woorden.

Tekst 2 Angstig Nederland

- 22p **23** Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **200** woorden van de tekst 'Angstig Nederland'. Zorg ervoor dat je samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent. Uit je samenvatting moet het volgende duidelijk worden:
- welk algemeen verschijnsel in de tekst 'Angstig Nederland' wordt besproken;
 - wat de hoofdzaken zijn van de drie onderwerpen waarin dit verschijnsel wordt uitgewerkt;
 - welke schijnbare tegenstrijdigheid zich bij het verschijnsel voordoet;
 - welke overkoepelende oorzaak voor het verschijnsel wordt gegeven;
 - welk oordeel de auteur over het verschijnsel velt.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.